

SKOLPORTENS NUMRERADE ARTIKELSERIE
FÖR UNDERVISNING, LÄRANDE OCH LEDARSKAP

MUSIKENS PLATS I UNDERVISNINGEN PÅ FÖRSKOLA

Om förskollärares praktiska och
teoretiska erfarenheter kring musik

FÖRFATTARE:

My Nilsson
Oskar Nilsson

SKOLPORTEN

LEDA & LÄRA

5/2021

SAMMANFATTNING

STUDIEN HAR SOM syfte att undersöka, genom kvalitativa intervjuer, vad förskollärarna på den utvalda förskolan har för teoretiska och praktiska erfarenheter i och om musik, samt hur dessa påverkar den musikundervisning som de eventuellt bedriver på sin respektive avdelning. Att välja musik som forskningsområde baserades delvis på behov som belystes i ett forskningsprojekt som den aktuella förskolan deltog i, där musik var en av cyklerna. Aktuell forskning inom musik visar på en potentiell kunskapslucka, där vi tror att studien kan vara ett litet bidrag. Resultatet visade att majoriteten av förskollärarna önskar någon form av fortbildning.

My Nilsson är förskollärare i Staffanstorps kommun.
E-post: my.nilsson@staffanstorp.se

Oskar Nilsson är förskollärare i Staffanstorps kommun.
E-post: oskar.nilsson@staffanstorp.se

Denna artikel har den 20 mars 2021 accepterats för publicering i Skolportens numrerade artikelserie för utvecklingsarbete i skolan. Artikeln har granskats av en forskare som ingår i Skolportens granskargrupp.

Fri kopieringsrätt i ickekommersiellt syfte för kompetensutveckling eller undervisning i skolan och förskolan under förutsättning att författarens namn och artikelns titel anges, samt källa: Skolportens artikelserie. I övrigt gäller copyright för författaren och Skolporten AB gemensamt.

Denna artikel är publicerad i Skolportens artikelserie Leda & Lära:
www.skolporten.se/forskning/utveckling/

Aktuella Författaranvisningar & Skrivregler:
www.skolporten.se/forskning/skolutveckling/skolportens-utvecklingsartiklar/

Vill du också skriva en utvecklingsartikel? Mejla till redaktionen@skolporten.se

INNEHÅLL

INLEDNING	7
Tidigare forskning	7
Syfte	8
Frågeställningar	8
 METOD OCH GENOMFÖRANDE	9
Kvalitativ intervjumetod	9
Urval	9
Genomförande	10
Tematisk analys	10
 RESULTAT	11
Förskollärarnas uppfattningar kring musik	11
Användningen av musik i förskolan	12
Insatser för utveckling av musik i förskola	12
 DISKUSSION	15
 SLUTSATS	17
 REFERENSLISTA	19

INLEDNING

VI ARBETAR PÅ en förskola i en kommun i södra Sverige. Förskolan som består av 12 avdelningar, sex avdelningar för de yngre barnen (åldern 1–3 år) och sex avdelningar för de äldre barnen (3–5 år). Förskolan arbetar bland annat med undervisningssituationer genom så kallad torgverksamhet. Torgverksamhet kan beskrivas som ämnesspecifik undervisning och sker på fyra olika torg/ytor, där respektive torg har sin ämnesinriktning, exempelvis rörelse och hälsa, musik och drama, språkutveckling samt ateljéskapande. Vi som författare är intresserade av musikundervisning i förskolan då en av oss arbetar som förskollärare på musik- och dramatorget, medan den andra arbetar som förskollärare på yngrebarnsavdelning. Undervisningen i musik på torget är i första hand reserverad för de äldre barnen. Därför är vi nyfikna på vilken musikundervisning som bedrivs med de yngre barnen på sina respektive avdelningar. Intresset för musik som mål i undervisningen fördjupades när vår kommun gick med i forsknings- och utvecklingsprogrammet Fundif, som står för *Flerstämmig undervisning i förskolan*.^{*} Forsknings- och utvecklingsprogrammet Fundif drivs av det fristående forskningsinstitutet Ifous och programmet har deltagare från åtta svenska kommuner. Ansvariga för forskningen är Malmö Universitet. I det treåriga Fundif-projektet deltar samtliga kommunala förskolor i vår kommun, som innebär att olika läroplansområ-

den behandlas i kombination med olika teorier, som grund för undervisning i förskola. Arbetet med teorier och läroplansområden har deltagande förskolor arbetat med i så kallade cykler. Studiens utgångspunkt i musik som läroplansämne är således baserat på att musik var en av cyklerna inom ramen för Fundif. Under forsknings- och utvecklingsprogrammets gång har förskolan haft lokala träffar samt deltagit i kommunövergripande Fundif-träffar, där deltagande förskollärare bland annat synliggjorde en osäkerhet kring musikaliska ämneskunskaper hos sig själva. I kombination med tidigare forskning såg vi därför en potentiell utmaning i att musik möjligtvis negligeras jämfört med andra ämneskunskaper. Intresset för hur användningen av musik i förskollärares undervisning kan stärkas, tedde sig därmed intressant att utforska vidare. Bakgrunden till varför detta är viktigt att undersöka är att vi har identifierat ett problem kring att pedagogers brist på positiv, inommusikalisk självbild resulterar i färre undervisningstillfällen, där musik används som mål jämfört med andra läroplansämnen. I studien används begreppet inommusikalisk självbild för att beskriva självbilden pedagogerna har i förhållande till musik. Genom vår undersökning skulle vi kunna få syn på om metodmaterial skulle kunna vara ett verktyg för att göra användningen av musik i undervisning som mål mer medveten hos förskollärarna.

TIDIGARE FORSKNING

FORSKNING FRÅN EHRLIN (2012) visar bland annat att det är pedagogers självbild som ligger till grund för hur och om musik används i undervisningen. Därför blir det även intressant att se om handledning eventuellt påverkar innehållet i avdelningens musikundervis-

ning och specifikt användningen av instrument. Ehrlin (2012) beskriver även att musikundervisningens varande på förskolor ofta är kopplad till personalens eget intresse för ämnet. Finns där ingen pedagog med musikkompetens eller ett starkt intresse för musik, ten-

^{*} <https://www.ifous.se/flerstammig-undervisning>

derar även musikundervisningen att utebli eller i hög utsträckning bestå av endast sångstunder. Det behövs skapas en förebildande kultur (Ehrlin 2012). En förebildande kultur kan beskrivas som en eller flera personer med kompetens och/eller intresse för ett specifikt ämne, som driver och utvecklar arbetet inom området på en arbetsplats. Denna forskning, i relation till strävansmålen i Läroplan för förskolan 2018 (Lpfö18), förefaller intressant då musiken tycks selekteras bort trots att förskolans personal har ett styrdokument som ålägger oss en skyldighet att undervisa i det. Att undersöka om ett konkret metodmaterial skulle kunna leda till förändrad användning av musik i de intervjuade förskollärarnas undervisning, är därför intressant.

Musikvetenskap i förskolan är ett begrepp som stannar vid musikpedagogiska praktiker och fokuserar på barns lärande. Att använda musikvetenskap i förskolan inkluderar barns relationella utveckling, värderingar av musik, betydelsen av digitala medier, samt speglar olika diskurser och ställningstaganden. Att se det ur detta perspektiv visar att vi ser musiken både som ett innehåll och som en metod för att främja barns utveckling och lärande i förskolan, såsom Lpfö18 föreskriver (Riddersporre & Söderman, 2012). Det är viktigt att som förskollärare få bli inspirerad och se sin musikaliska bakgrund som en möjlighet och inte något som hämmar eller begränsar. En bristande musikalisk bildning kanske till och med kan vara till en fördel och agera

som tillgång när musik ska utformas på förskolan med en lekfull atmosfär. För att skapa lustfyllda och kreativa musikmiljöer behöver man kanske ha kunskaper i och om musik men behöver inte vara utbildad musiklärare. Oftast är det de estetiska inslagen i undervisningen som försvinner när pedagoger behöver prioritera om i den pedagogiska verksamheten. Musik som ämne måste kontinuerligt legitimera sin ställning som ämne i utbildningsväsendet, vilket bidrar till att musiken inte får något egenvärde (Söderman, 2012). Bjørkvold (2009) menar att kontinuerliga musikinslag ska ses som en självklarhet inom förskolans pedagogik och även som ett universellt språk och blir därav en demokratisk rättighet (Bjørkvold 2009, se Söderman 2012). Ämnesshierarki existerar både inom skolan men även inom förskolan där reaktioner inom bristande musikkunskaper inte blir lika starka som reaktionerna inom bristande matematikkunskaper (Söderman 2012). Musik har många olika funktioner och roller både i förskolan liksom i barnens egna liv och kan kopplas till barns emotionella förbindelser till föräldrar, barnens mognad och utveckling samt till barnens sociala relationer. Samhället genomsyras av musik i olika former och genrer och musiken är även ett objekt för samhällsliga värderingar. Därför rangordnas den på skilda sätt av olika grupper i samhället, vilket även påverkar arbetet med musik i förskolan, exempelvis valet av musik och musikaliska aktiviteter (Riddersporre & Söderman 2012).

SYFTE

I FÖLJANDE STUDIE är syftet att genom kvalitativa intervjuer, undersöka förskollärares uppfattning kring musik i förskola, förskollärares inommusikaliska själv-

bild samt vilka insatser som skulle kunna stärka deras användning av musik.

FRÅGESTÄLLNINGAR

1. Vilka uppfattningar har förskollärare kring musik i förskolan och sin egen inommusikaliska självbild?
2. Vilken betydelse har förskollärarnas tidigare erfarenheter för den musikundervisning som bedrivs av dem?
3. Hur beskriver förskollärarna att de använder musik på förskolan?
4. Vilka insatser upplever förskollärarna skulle stärka användningen av musik i förskolan?

METOD OCH GENOMFÖRANDE

KVALITATIV INTERVJUMETOD

VI HAR PRIMÄRT tänkt använda oss av kvalitativ intervjumetod för att undersöka studiens frågeställningar, då dessa ger oss möjlighet att ta del av pedagogernas tankar och uppfattningar. Enligt Krag Jacobsen (1993) är kvalitativa intervjuer menade att inte utgå från förutbestämda svarsalternativ, utan intervjuaren bör ställa öppna frågor. Intervjufrågorna konstruerades efter en semistrukturerad metod, det vill säga delvis efterhand som intervjuerna pågick. Frågorna som ställdes utgick däremot från samma frågeområden, till exempel respondenternas kunskap, självbild, erfarenheter, intresse och tillämpning av kunskaper i undervisningen. Den metod lyfter Alvesson (2011) fram som ett sätt för att få fördjupade svar från respondenterna.

Respektive förskollärare fick intervjufrågorna på förhand via mejl, för att ges möjlighet att reflektera

kring sina svar inför intervjutillfället. Vår förhoppning var att förskollärarnas förberedelse skulle gynna undersökningens kvalitativa datainhämtning, då svaren potentiellt sett hade en ökad sannolikhet av att vara väl begrundade. Totalt genomfördes sex intervjuer inom loppet av två veckor. Längden på intervjuerna varierade från tio till 45 minuter. Vid fyra av intervjuerna närvarade både My och Oskar, de andra två genomfördes endast av My. Intervjuerna utfördes i en stillsam miljö för att undvika distraktioner från barn och kollegor samt för att få en bra ljudupptagning. Tre av intervjuerna genomfördes på förskolan och tre via telefonsamtal. Efter respektive intervju transkriberades ljudupptagningen, som sedan användes för studiens sammanställning av datan.

URVAL

RESPONDENTERNA I STUDIENS intervjuer har valts ut med anledning av läroplanens förtydligande av förskollärares undervisningsansvar (Lpfö18). Därför är samtliga respondenter anställda som förskollärare. Att endast intervju förskollärare kan dock ses som en svaghet i och med att övrig personal också är med och utformar samt genomför utbildning och undervisning på avdelningen och de kanske besitter annan erfarenhet och inommusikalisk självbild. För att få representation från samtliga av förskolans yngrebarnsavdelningar valde vi en förskollärare per avdelning. På två av de sex yngrebarnsavdelningar arbetar mer än en förskollärare. Valet av vem som intervjuades baserades på vem som var tillgänglig för intervju vid tillfäl-

let. Samtliga respondenter är kvinnor, vilket inte är ett aktivt val då det endast finns två manliga förskollärare, varav ingen på yngrebarnsavdelning.

Valet av kvalitativ intervjumetod kan ses som en styrka då respondenterna ges möjlighet att formulera sina egna svar och tänka igenom sina pedagogiska handlingar i förhand. Genom att intervjuaren har möjlighet till att ställa följdfrågor når man djupare svar (Alvehus, 2013). Samtidigt kan det också vara en svaghet, då intervjuaren och respondenten lätt kan tappa bort det fokus som hen hade från början. Det kan också ses en nackdel, då svaren riskerar att baseras på pålästa svar snarare än egna reflektioner.

Genom att spela in genomförda intervjuer ges

det möjlighet att bearbeta och analysera datan med olika perspektiv. Det blir likaledes möjligt att pausa och spola tillbaka vid behov, vilket hade varit svårt

om vi valt att exempelvis använda oss av endast anteckningar.

GENOMFÖRANDE

UNDERSÖKNINGEN INITIERADES GENOM att reflektera över valet av metod och landade i att vi hade för avsikt att genomföra intervjuer med några förskollärarkollegor på förskolan. Detta för att ta reda på om ett konkret metodmaterial skulle förändra deras användning av musik som mål i deras utbildning och undervisning. Önskan med undersökningen var att kollegorna skulle få möjlighet att uttrycka sina tankar och erfarenheter genom en metod som gav möjlighet till djupare samtal och mer talutrymme för respondenterna, men även för oss intervjuare att ställa följdfrågor. Detta för att ha tillräckligt med data som kunde analyseras efter intervjuernas genomförande. Efter urvalet var gjort tillfrågades de utvalda förskollärarna om deltagande samt informerades om syfte och tillvägagångssätt med studien. Samtliga deltagare lämnade muntligt samtycke och informerades om att de har möjlighet att dra tillbaka sin medverkan när som helst under arbetets gång. Av hänsyn till medverkande personer har namnen på respondenterna anonymiserats för att undvika identifiering (Vetenskapsrådet, 2017). Nästa steg innebar att genomföra samtliga intervjuer och transkribera ljudupptagningar. När datainsam-

lingen var sammanställd använde vi tematisering av datan för att hitta mönster i respondenternas svar. De teman som identifierades i analysen utgjorde därefter underlag för studiens diskussionsavsnitt.

Att utforma och genomföra innehållet i studien har varit utmanande för såväl oss som intervjuare som för medverkande förskollärare. Ett exempel på utmaning var valet av intervjumetod, då intervjuerna genomfördes enskilt med respektive respondent. Om intervjuerna istället hade genomförts som parintervjuer hade utfallet av och djupet i intervjuerna möjligtvis blivit annorlunda. Enskilda intervjuer visade sig vara till viss del begränsande för några av respondenterna, då parintervjuer möjligtvis hade lett till en vidare diskussion. Det i sin tur hade kunnat ge andra resultat till studiens analys- och diskussionsdel. Ytterligare en svaghet med enskilda intervjuer kan anses vara att respondenterna upplevde en nervositet och/eller osäkerhet när båda intervjuare deltog vid intervjutillfället, vilket skedde vid fyra tillfällen. Vid de andra två tillfällena var det bara en intervjuare som närvarade.

TEMATISK ANALYS

SVAREN HAR ANALYSERATS och sorterats in i olika teman som identifierats och rubricerats, utifrån respondenternas svar. Den analysmetod som använts i studien kan liknas vid tematisering. Ett tema kan enligt Bryman (2011) grunda sig i data som ger möjlighet för kategorisering eller teman som är relevanta för forskningens inriktning. Exempel på teman som kunde identifieras i denna studie är förskollärarnas uppfattningar kring musik, användningen av musik i förskolan och insatser för utveckling av musik i för-

skolan. Det som särskiljer denna studies genomförda tematisering från den traditionella är att vi fört anteckningar för att identifiera teman i tomma dokument, inte utifrån en mall. Kritik som lyfts fram mot att använda tematisk analys är bland annat att det baseras på subjektiva tankar hos personen/personerna, som genomför studie, gällande vad som ska tematiseras. Det finns heller inga anvisningar hur teman ska identifieras (Bryman 2011).

RESULTAT

I **FÖLJANDE AVSNITT** presenteras resultatet. Varje underrubrik inleds med en redogörelse av resultat och

analys, samt avslutas med ett citat av respondenterna.

FÖRSKOLLÄRARNAS UPPFATTNINGAR KRING MUSIK

DE TRE TEMAN som framträder är pedagoger med liten inommusikalisk självbild, de med stor inommusikalisk självbild samt de med ingen musikalisk självbild. Gemensamt för samtliga respondenter är att resultaten indikerar att alla intervjuade förskollärare anser att den egna sången, oavsett om den är falsk eller inte, är ett användbart verktyg i sångstunden. Svaren vittnar om att pedagogerna känner sig trygga med att genomföra sångsamlingar samt sjunga med barnen. Bland de respondenter med stor inommusikalisk självbild lades ingen vikt vid övriga kollegors närvaro, då respondenterna inte problematiserar andra vuxnas deltagande. De med liten inommusikalisk självbild framhävde en känsla av olust att sjunga vid andra vuxnas närvaro, vilket illustreras i följande citat:

Jag känner mig ganska säker. Inga problem att sjunga och spela med barnen. För jag finner en trygghet i att dem inte heller är jätteduktiga. Inför kollegor är det jobbigare [att sjunga], för vuxna har lättare att döma än vad barn har. Det blir en prestation gentemot vuxna jämfört med barn.

- NELLIE

När respondenterna fick svara på frågor om teoretiska begrepp inom musik visar de förskollärarna med liten eller ingen självbild, en osäkerhet med att använda dessa. Några av dessa förskollärare kunde inte benämna något inommusikaliskt begrepp alls. De med stor självbild nämner även, förutom begreppen, att de har den teoretiska och praktiska förmågan att läsa och spela noter, vilket bland annat visas genom

att de pratar om noter med barnen under sångsamlingar. Respondentens tankar om andra vuxnas dömande skulle kunna ses som ett potentiellt hinder för att vidareutveckla musikundervisningen, både teoretiskt och praktiskt, samtidigt som det också möjligtvis hindrar barnen att få ett fördjupat lärande i musik, utöver sång i sångsamlingar. När det kommer till instrumentspel visar det sig att de förskollärare med stor självbild spelar någon form av instrument. De respondenter med liten eller ingen självbild kunde inte, eller kände sig inte bekväma med instrumentspel, samtidigt som de nämner att de har en vilja att lära sig. Här nedan går att utläsa exempel från en av respondenterna som lyfter fram sin musikaliska bakgrund, inställning till utveckling av instrumentspel och inommusikalisk självbild:

Jag skulle väl inte säga att jag har en jättemusikalisk bakgrund, jag kan inte spela instrument eller så. Om jag relaterar till förskolan så är jag öppen för att lära nya sånger, tecken, sångsamlingar, men mer avancerat än så är det inte. Jag har inte stor bakgrund eller erfarenhet. Det jag känner mig självsäker på är att sjunga inför barn och pedagoger, där kan jag sjunga själv. – ANNIE

ANVÄNDNINGEN AV MUSIK I FÖRSKOLAN

UR RESULTATET GÅR det att identifiera två olika teman, de respondenter som använder musik som mål kontra musik som medel. Gemensamt för pedagogerna, oavsett om de använder musik som mål eller medel, är att de inte tenderar att göra det i spontana undervisningssituationer. De som använder musik som medel tycks använda det som verktyg för att arbeta med andra läroplansämnen, primärt språk, rörelse och matematik. Bland de pedagoger som nyttjar musik som medel för att lära om/i något annat, baseras undervisningen i huvudsak på förskollärarnas arbetslivserfarenhet av musik som trygghets- och relationsskapande för barnen, vilket visas genom nedanstående citat:

Musik är ju stort och är det som jag brinner för allra mest och som jag tycker är så fantastiskt användbart verktyg. Både för att skapa en trevlig stund, men även att använda musik för att lära andra saker. Alltså att man tar del av eller tar in musik för att lära matte, lära om naturkunskap eller något annat ämne. Jag använder gärna musik i olika sammanhang, till exempel för att skapa egna musikinstrument för att urskilja olika ljud på samlingen. Och sen så brinner jag för rytmik och rörelse och takt, liksom. Puls som det heter. Det är också så att vi förbereder barnen inför att lära sig skriva, till exempel genom att klappa stavelser. – STINA

Pedagogerna som använder musik i syfte att arbeta med de estetiska målen i Lpfö18, fokuserar mer än övriga respondenter på inommusikaliska mål och begrepp i sin musikundervisning. Inom gruppen av pedagoger som använder musik som mål framkommer ändå vissa skillnader, bland annat att en av dessa respondenter förhåller och förankrar sin undervisning till forskning, medan den andre inte relaterar till varken förskolans läroplan eller övriga vetenskapliga källor. Trots det ges musikalisk begreppsanvändning och utövning plats i pedagogens undervisning.

I kontrast till övriga respondenter, framhöll en av respondenterna att hon tycks se sig själv som en passiv pedagog i musikundervisningen på sin yngrebarnsavdelning. Följande svar gav förskolläraren Pernilla när hon fick frågan om hur hon ser på sin roll som undervisande förskollärare i musikundervisning i relation till styrdokument, såsom Lpfö18: "Det går ju inte jättebra. Men som sagt, jag håller mig till att sjunga för det är lite trevligt. Tar inte den undervisande rollen". Å ena sidan skulle detta kunna tolkas som att pedagogen saknar medvetenhet, alternativt kompetens, kring hur musik eventuellt kan användas i undervisningen på avdelningen. Å andra sidan skulle det kunna vara så att musiken finns i undervisningen men att hon inte ser eller reflekterar över det.

INSATSER FÖR UTVECKLING AV MUSIK I FÖRSKOLA

I DENNA RESULTATDEL går det att urskilja två teman, de som vill utveckla sig teoretiskt exempelvis genom litteratur och de som vill fortbilda sig praktiskt. Gemensamt för alla pedagoger är att de vill ha någon form av kollegial fortbildning, vilket föranledde de två teman som vi identifierat. Det teoretiska lärandet handlar om att man vill ha någon form av litteratur eller metodbok att basera sin musikundervisning på, samt som en påminnelse för hur viktig musiken är. Metodböcker och litteratur ses även som en tillgång då pedagogerna kan gå tillbaka för att repetera och befästa innehållet. Pedagogernas önskemål kring vad

en metodbok/häfte kan innehålla är främst konkreta inommusikaliska begrepp och exempel på undervisningsupplägg. Ytterligare förslag på teoretisk fortbildning, men som även kan kombineras med praktiska moment, är inspirerande föreläsningar i ämnet varvat med workshops. Fortbildning som efterfrågas, både av enskilda respondenter men även som ett mönster i analysen, är hjälp med att se musiken som ett mål och inte en metod. De menar att detta skulle främja deras kompetens att planera och genomföra musikundervisning, både spontan och planerad, vilket förklaras av pedagogen Kim:

Jag använder musiken mer som en metod och behöver nog hjälp med att se den som ett mål. Jag skulle vilja utmana mig själv med att ha mer planerat skapande med musik, rytmik och drama. Jag har arbetat med drama och musikpedagoger med äldre barn tidigare och där fick jag väldigt mycket inspiration till musikundervisning. Då hade vi till exempel ett projekt med mönster, där man ser mönster i musiken. Så man hade musikundervisning i projektet. Nu har vi ju sångstunder men jag kanske inte involverar den så mycket i projektet. – KIM

Önskemål om praktisk fortbildning är också en framträdande del av resultatanalysen. Pedagogerna upplever ett behov av att få träffas i olika grupper och diskutera men framför allt pröva givna, praktiska arbetssätt och öva på instrumentspel. Utveckling av instrumentspel, menar en av respondenterna, skulle stärka utvecklingen av utbildningen och undervis-

ning som hon bedriver. En av pedagogerna nämner att ett musiklyft, liknande Skolverkets Läslyft, hade gett förutsättningar för dem att utveckla och/eller fördjupa sina inommusikaliska kunskaper, samt stärka ställningen för musiken som läroplansämne. Vidare efterlyser respondenterna möjlighet att ta del av hur andra kollegor arbetar med musik, vilket kan ses som en efterfrågan av antingen observationer av varandra eller workshops. En pedagog vill lära sig mer om instrument för att kunna utveckla utbildningen:

Jag tror en kombination med en workshop och ett häfte eller tips på bra sidor på nätet med musikundervisning och instrumentanvändning. Men det borde få ta större plats då det är ett uttryckssätt, precis som de andra läroplansmålen och det verbala språket. – LINA

DISKUSSION

UTIFRÅN RESULTAT- OCH analysdelen går det att utläsa att majoriteten av förskollärarna inte beskriver sin inommusikaliska självbild som positiv, då de ger uttryck för att vara osäkra gällande begreppsanvändning och instrumentspel. Två av respondenterna särskilde sig däremot från övriga förskollärare genom att visa upp en positivare självbild. De gemensamma faktorerna för de två personerna var att båda har teoretisk kunskap och erfarenhet samt att båda spelar minst två instrument. Nästintill genomgående hos förskollärarna var en upplevd säkerhet att sjunga med och i barngruppen, framför allt genom traditionella sångsamlingar. Den aspekten kan ses styrka Ehrlins (2012) påstående om att förskolepersonal tenderar att använda sig av just sångsamlingar när de använder musik som pedagogiskt verktyg, vilket resulterar i att det inte skapas en förebildande kultur som rymmer andra musikaliska praktiker. Respondenternas syfte med de traditionella sångsamlingarna ter sig vara att använda det som medel för någon annat, bland annat att skapa trygghet eller i språkutvecklande syfte. Enligt resultatet används sällan instrument i sångsamlingarna, varken av barn eller pedagoger. Vid de tillfällen som instrument trots allt spelas av barnen tenderar det att vara rytminstrument, såsom maracas och klaves. Under analysprocessen framträdde även några gemensamma mönster som verifierar den bild som Ehrlin (2012) lyfter fram om korrelationen mellan inommusikalisk självbild samt hur mycket förskollärarna implementerar musik som mål i sin undervisning på avdelningen. De förskollärare som påvisade antingen musikalisk erfarenhet och/eller kompetens hade i större utsträckning musik som mål i sin undervisning och framhövde en mer positiv inommusikalisk självbild än de som saknade ovannämnda faktorer. Däremot visade samtliga respondenter intresse för att vidareutveckla sina musikaliska kunskaper med syfte att använda dem i undervisningen.

Ovannämnda resultat skulle kunna ses som en indikation på att det finns ett behov av att stärka pedagogernas inommusikaliska självbild men även deras teoretiska samt praktiska kunskap. Med praktisk kunskap menar vi görandet, där pedagogerna själva får pröva och utforska olika material eller arbetssätt. Praktisk kunskap utesluter inte att den kan ha teoretiska delar, dock ligger huvudfokus på görandet. Kompetensutveckling genom metodmaterial kan därför vara ett sätt att utforma och skapa ett intresse hos personalen, som kan skapa en förebildande kultur. Utifrån respondenternas svar skulle metodmaterial kunna vara utformat på olika sätt. Några skulle kunna verka förebildande medan andra sätt ställer högre krav på individuell kunskapsinhämtning. Förslag på utvecklande av metodmaterial presenteras i studiens slutsats.

Ett metodmaterial borde även kunna ses som ett led i att arbeta med de aspekter som Söderman (2012) lyfter fram som främjande för arbetet med inommusikalisk självbild, nämligen vikten av att förskollärare möts av en arbetsmiljö som inspirerar till musik, där den musikaliska bakgrunden hen har inte ses eller utgör någon begränsning. Tonvikten ligger tvärtom på att erfarenheterna utgör en möjlighet för en lekfull inställning i sitt närmande av musikaliska kunskaper. Författaren poängterar också att vissa kunskaper inom musik är behjälpligt när förskolläraren undervisar i musik men behovet av att vara utbildad musiklärare inte är nödvändigt för att åstadkomma en lustfylld och kreativ lärmiljö för musicerande. Att ge pedagogerna fortbildning, och förhoppningsvis därmed stärka deras inommusikaliska självbild, skulle kunna ses som ett led i att stärka musikämnets roll i den ämnesshierarki som enligt Söderman (2012) råder inom utbildningsväsendet.

SLUTSATS

UTIFRÅN DEN INHÄMTADE data och analys som gjorts ser vi att det tycks finnas behov bland förskollärarna av olika sorters metoder för att såväl öka den inommusikaliska självbilden som ett led i att använda musik mer medvetet i deras undervisning. Med respondenternas svar från intervjuerna ser vi det positivt att kombinera olika slags metoder, såsom kollegialt lärande genom workshops, där förskollärarna får träna på instrumentspel samt olika musikaliska begrepp. De begrepp som framträder att det finns störst behov av att lära sig är främst takt, puls, rytm, starkt, svagt, högt och lågt. Fördelen med workshop är bland annat att ge förskollärarna möjlighet att testa sin undervisning i praktiken med andra kollegor, vilket en del av respondenterna lyfter fram som en faktor för att uppnå en stärkt/tryggare inommusikalisk självbild. I studiens resultatavsnitt framträder även en upplevd brist på tydlig och enkel litteratur med konkreta undervisningsexempel hos respondenterna. Därför skulle en handbok med både teori och praktiska exempel på undervisning göras som antingen fristående pedagogiskt verktyg eller som ett komplement till de praktiska workshops som genomförs. För att bibehålla förskollärarnas intresse för att utveckla sin medvetna musikundervisning med barnen ser vi det som en fördel att revidera materialet en gång per år, för att inte riskera att handboken upplevs som irrelevant över tid. Ytterligare exempel på kompetensutveckling är förinspelade föreläsningar, som kan delas genom kommunens intranät. Innehållet kan variera utefter pedagogernas och barngruppernas behov, vilket möjligtvis motiverar förskollärarna att tillägna sig kunskapen samt implementera den i sin musikundervisning. Fördelen med förinspelade föreläsningar kan vara möjligheten att pausa och spola tillbaka till de delar som upplevs extra intressanta eller som behöver ytterligare en genomgång för att ge förståelse. Nackdelen kan dock vara att förskollärarna inte har möjlighet att ställa frågor i realtid.

Vår huvudman har låtit samtliga kommunala förskolor delta i forsknings- och utvecklingsprogrammet Fundif, vilket vi ser som en styrka då fortbildningen kan öka likvärdigheten i kompetensutvecklingen av kommunens samtliga förskollärare. Därför tror vi att det hade varit en god idé att studiens förslag till kompetensutveckling kan nyttjas av rektorer i hela kommunen, då studiens resultat möjligtvis kan stämma in på andra förskolor än den som respondenterna i studien arbetar på. Då studiens resultat visar att det finns brist på musikaliska kunskaper samt en positiv inommusikalisk självbild hos personalen, påverkar det deras arbete. Därför blir det en viktig uppgift för rektorn att skapa forum för musikalisk kompetensutveckling där praktik och teori kan knytas samman.

Avslutningsvis vill vi belysa vikten av att använda och arbeta med musik i förskolan, eftersom det fyller multipla värden för barn både som lärande i utbildningen men även i samhället i stort. Musik främjar ämneskunskaper såväl som sociala relationer till föräldrar och andra personer som omger barnet, precis som Söderman & Riddersporre (2012) beskriver i studiens avsnitt om tidigare forskning. Enligt Björkvold (2009) bör musik ses som ett universellt språk, vilket han även menar gör musik till en demokratisk rättighet. Ett ganska tungt skäl till varför musik kan anses berättigat en större plats i undervisningen i svensk förskola

REFERENSLISTA

- ★ Alvehus, J. (2013). *Skriva uppsats med kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Stockholm: Liber
- ★ Alvesson, M. (2011). *Intervjuer: genomförande, tolkning och reflexivitet*. 1. uppl. Malmö: Liber
- ★ Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. [2 rev uppl.]. Malmö: Liber
- ★ Ehrlin, A. (2012). *Att lära av och med varandra: en etnografisk studie av musik i förskolan i en flerspråkig miljö*. Diss. Örebro: Örebro universitetet 2012
- ★ Krag Jacobsen, J. (1993). *Intervju: konsten att lyssna och fråga*. Lund: Studentlitteratur
- ★ Lpfö18 (2018). *Läroplan för förskolan*. Stockholm: Skolverket
- ★ Söderman, J. & Riddersporre, B. (red.) (2012). *Musikvetenskap för förskolan*. 1. utg. Stockholm: Natur & Kultur
- ★ Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet
Tillgänglig på Internet: https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf

SKOLPORTEN